

צוואה מהבעל שם טוב זלה"ה

א' להיות תמים בעבודתו ותברך עבודה תמה, ללמוד בכל יום שעור מוסר הן רב הן מעט. ולראות תמיד לדבק את עצמו במדות טובות והנהגות ישרות, ושלא להניח שום יום מעשיות מצוה בו הן קלה הן חמורה, וסימנך הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, פרוש זהיר מלשון והמשכילים יזהירו בזהר, רוצה לומר הנשמה תאיר

וכן לראות - להשתדל תמיד לדבק את עצמו במדות טובות והנהגות ישרות - הגונות וראויות.

וכן להקפיד שלא להניח שום יום - להותירו ריק מעשיות [=מעשיית] מצוה בו, כי יש חשיבות בעצם ההקפדה על כך שמצוה כלשהי תיעשה בכל יום, הן אם זוהי רק מצוה קלה והן אם מזדמנת מצוה חמורה. וסימנך - הסימן בידך לזכור זאת הוא לשון חז"ל: "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה"⁵, שבביטוי זה נרמז ההסבר לחשיבותה הגדולה של כל מצוה, בין קלה ובין חמורה,⁶ כי פרוש זהיר הוא מלשון "והמשכילים יזהירו בזהר", ואם כן בלשון "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה" רוצה לומר, הנשמה תאיר ותזהיר ממצוה [=על ידי קיום מצוה] קלה כבחמורה, כי "רחמנא לבא בעי"⁸ - הקב"ה מבקש את

צוואה - הוראות ודברי הדרכה מהבעל שם טוב זלה"ה

א' להיות תמים בעבודתו ותברך - לעבוד את ה' בתמימות ובלב שלם, כלשון חז"ל² "עבודה תמה".

וכן ללמוד בכל יום שעור - לימוד קבוע בדברי מוסר, כי יש חשיבות בעצם הקביעות של לימוד זה בכל יום, הן רב - בין ביום שמתאפשר ללמוד בו הרבה והן מעט - ובין ביום שמתאפשר ללמוד בו רק מעט³.

1. ראה תניא, אגרת הקודש ריש סימן כה אודות ספר צוואת הריב"ש (מקור ה"צוואה" שלפנינו) - "באמת אינה צוואתו, ולא ציוה כלל לפני פטירתו, רק הם לקוטי אמרותיו הטהורות שלקטו לקוטי בתר לקוטי, ולא ידעו לכוון הלשון על מתכונתו", ומסיים: "אך המכוון הוא אמת לאמתו".

2. יומא כד, א. ביטוי זה נסוב בגמרא שם על עבודה בבית המקדש שיש בה תמימות ושלימות, "עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר ולא שיש אחריה עבודה" (רש"י ד"ה עבודה תמה שם).

ליתר ביאור במשמעות דברי רבינו כאן ושייכותם לענין "עבודה תמה" המוזכר בדברי חז"ל - ראה תורת מנחם חלק כז ע' 32 ואילך. וראה גם שם ע' 56 ואילך בביאור התוספת שבנוסח המקור - "ועיקר שלא לשכות הדברים".

3. לביאור דברי רבינו כאן - ראה תורת מנחם שם ע' 91 ואילך (ושם מבואר, על יסוד דברי אדמו"ר הזקן, שב"דברי מוסר" הכוונה היא ללימוד דברי מוסר הנמצאים בספר הזהר, ובימינו מתקיים הדבר על ידי לימוד ספרי חסידות. עיין שם היסוד לכך).

4. אבות פרק ב, א.

5. לפי פשוטה כוונת מאמר חז"ל היא שעל האדם להיות זהיר בקיום כל המצוות, קלות כחמורות; ולהלן מפרש רבינו את הלשון "זהיר" במשמעותה הפנימית.

6. ליתר ביאור בדברי רבינו כאן - ראה ספר המאמרים מלוקט תשרי-חשון ע' שז ואילך. לקוטי שיחות חלק ד, ע' 1193 ואילך ובמקורות שצוינו בספר השיחות תש"נ חלק א ע' 148 הערה 40.

7. דניאל יב, ג.

8. סנהדרין קו, ב ובפירוש רש"י. זהר חלק ב

מקורות
ושינויי נוסחאות

צוואה מהבעש"ט.
לקוטים יקרים סימן
קצח והובא בצוואת
הריב"ש סימנים א,
ידיטו.

עבודה תמה.
בלקוטים יקרים
וצוואת הריב"ש
נוסף: ועיקר שלא
לשכות הדברים.

וְתוֹהִיר מִמְצוֹה קִלְה כְּבַח־מִוֶּרֶה, כִּי רַחֲמָנָא לְבָא בְּעֵי. וְזֶהוּ שְׁכַתוֹב שׁוֹמֵר מִצְוֶה לֹא יֵדַע דְּבַר רָע, שׁוֹמֵר מִלְּשׁוֹן וְאָבִיו שְׁמֵר אֶת הַדְּבָר, הֵינּוּ מִצְפָּה, כֵּן צָרִיד לְהִיּוֹת מִמֶּתִין וּמִצְפָּה מִבְּקָר עַד עָרֵב אוֹלֵי יוֹדְמָן לֹא אֵיזוּה מִצְוֶה, וְסִימְנָךְ חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם.

ב' לְדַקְדֵּק בְּקִרְיַת שְׁמַע בְּכָל תְּבָה וְתַבָּה, וְהוּא דְּבַר גְּדוֹל, הֵנָּם שְׂאֵי אֶפְשָׁר לֹא לְהִתְפַּלֵּל בְּלִי מַחְשְׁבָה זָרָה, יִרְגִיל עֲצָמוּ בְּקִרְיַת שְׁמַע בְּלִי מַחְשְׁבָה זָרָה, וְסִימְנָךְ כָּל הַקּוֹרָא קִרְיַת שְׁמַע מְזִיקִין בְּדִלְיָן מִמְּנוֹ, הֵן הַזֶּק הַגּוֹף הֵן הַזֶּק הַנְּפֶשׁ.

לזכור זאת הוא לשון הכתוב¹⁵: "חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם"¹⁶ – שפירוש הדברים בפנימיות הוא שעל האדם להקפיד לעשות בכל יום מעשה של "חסד" כלפי ה', קיום רצונו – על ידי עשיית מצוה.

ב' לְדַקְדֵּק בְּקִרְיַת שְׁמַע – להקפיד כראוי בצורת אמירת קריאת שמע, ולדייק היטב בְּכָל תְּבָה וְתַבָּה לאומרה כראוי, ודייק זה הוא דְּבַר גְּדוֹל, הֵנָּם שְׂאֵי אֶפְשָׁר לֹא לְהִתְפַּלֵּל את כל התפילה בְּלִי מַחְשְׁבָה זָרָה – הרהורים זרים¹⁷ המתעוררים באמצע התפילה, בכל זאת יִרְגִיל את עֲצָמוּ על כל פנים בְּקִרְיַת שְׁמַע בְּלִי מַחְשְׁבָה זָרָה. וְסִימְנָךְ – הסימן בידך לזכור זאת הוא לשון חז"ל¹⁸: "כָּל הַקּוֹרָא קִרְיַת שְׁמַע על מיטתו – מְזִיקִין בְּדִלְיָן [מתרחקים ומתבדלים] מִמְּנוֹ", הֵן הַזֶּק הַגּוֹף – נזקים גשמיים הֵן הַזֶּק הַנְּפֶשׁ – נזקים רוחניים;

מצד גודל תשוקתו לקיים מצות ה', הוא משתדל בכל מיני השתדלות, לקיים עוד מצוה ועוד מצוה, אף שאינו מחויב בהם¹⁹.

15. תהלים נב, ג.

16. לפי פשוטה כוונת הפסוק היא שהקב"ה עושה חסד כל העת; ולהלן מפרש רבינו כי בפנימיות הדברים יש כאן דרישה מן האדם לעשות "חסד" עם הקב"ה בכל יום (ראה שינויי נוסחאות).

17. ראה להלן סימנים קיג, קסב.

18. ברכות ה, א.

לכו של האדם, כלומר את ההארה הפנימית של הנשמה, וענין זה ישנו הן במצוה קלה והן במצוה חמורה. וְזֶהוּ שְׁכַתוֹב "שׁוֹמֵר מִצְוֶה לֹא יֵדַע דְּבַר רָע"¹⁰, "שׁוֹמֵר" – מִלְּשׁוֹן "וְאָבִיו שְׁמֵר אֶת הַדְּבָר"¹¹, הֵינּוּ מִצְפָּה וממתין לקיום הדבר¹², כֵּן צָרִיד כֵּן אִם לֹא לְהִיּוֹת מִמֶּתִין וּמִצְפָּה מִבְּקָר עַד עָרֵב¹³ אוֹלֵי יוֹדְמָן לֹא אֵיזוּה מִצְוֶה וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ "שׁוֹמֵר מִצְוֶה"¹⁴. וְסִימְנָךְ – הסימן בידך

קסב, ב.

9. קהלת ח, ה.

10. לפי פשוטה כוונת הפסוק היא למי ששומר ומקיים את המצוות; ולהלן מפרש רבינו את הלשון "שומר" במשמעותה הפנימית.

11. וישב לו, יא – אודות יעקב אבינו, לאחר ששמע את חלומו של יוסף אודות העתיד.

12. כפירוש רש"י על הפסוק שם.

13. "יש לומר פירוש מבוקר עד ערב – על פי מה שנאמר (תהלים קד, כג) "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב" – כל משך ימי חייו" (לקוטי שיחות חלק י, ע' 278 הערה 8).

14. וראה לקוטי שיחות חלק י שם בפנים, שכוונת הדברים היא "לא בהנוגע למצות אלו" שהאדם חייב להשתדל ולרדוף עד שיעשה אותם כגון תפילין וכו' [לשון הרמב"ם הלכות ברכות פרק יא הלכה ב]... כי אם בנוגע למצות אלו שאינן חובה – "אלא דומין לרשות, כגון מזווה ומעקה, שאין אדם חייב לשכון בבית החייב מזווה כדי שיעשה מזווה... וכן אינו חייב לבנות בית כדי לעשות מעקה" [לשון הרמב"ם שם] – ומכל מקום,

מקורות
ושינויי נוסחאות

וזהו שכתוב. נוסח ב: וסימנך. נוסח ג: וזה פרוש.

חסד אל כל היום. בצוואת הריב"ש נוסף: היינו שבכל יום ויום צריך לעשות חסד לאל תבדך.

ג' לַעֲשׂוֹת טְבִילָה כָּל מָה שְׂיֻכַּל, וּבִפְרָט בְּעַת הַצֶּרֶד.

ד' לְשִׁמּוֹר שַׁבַּת כְּהִלְכָתוֹ בְּכָל דְּקְדוּקָיו וּפְרָטָיו, וְסִימְנָד תֵּשֵׁב אֲנוֹשׁ עַד דְּכָא, תֵּשֵׁב אוֹתִיּוֹת שַׁבַּת, וְדַרְשׁוּ רַז"ל אֲנוֹשׁ פְּרוּשׁ אֲפִילוּ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה כְּדוֹר אֲנוֹשׁ מוֹחֲלִין לוֹ.

דְּכָא, כִּי "תֵּשֵׁב" אוֹתִיּוֹת "שַׁבַּת"²¹, וְאִם כֵּן, בַּלְשׁוֹן הַכְּתוּב "תֵּשֵׁב אֲנוֹשׁ" יֵשׁ רִמּוֹ לְמָה שְׁדַרְשׁוּ רַז"ל²² בְּמִקּוּם אַחֵר: "אֲנוֹשׁ" פְּרוּשׁ "כָּל הַמְּשַׁמֵּר שַׁבַּת כְּהִלְכָתוֹ – אֲפִילוּ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה כְּדוֹר אֲנוֹשׁ"²³ מוֹחֲלִין לוֹ שֵׁנָא מֵר²⁴ אֲשֶׁרִי אֲנוֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וְגו' [שׁוֹמֵר שַׁבַּת] מַחֲלָלוּ, אֵל תִּקְרִי מַחֲלָלוּ אֵלָא מַחֲלוּ לָךְ.

ובכך נרמז גם כי בעת קריאת שמע יש לאדם להתרחק ו"להתבדל" לגמרי ממחשבות זרות, שהן "היזק הנפש".

ג' לַעֲשׂוֹת טְבִילָה כָּל מָה שְׂיֻכַּל – להרבות לטבול במקוה ככל שמתאפשר, ובִפְרָט בְּעַת הַצֶּרֶד¹⁹.

ד' לְשִׁמּוֹר שַׁבַּת כְּהִלְכָתוֹ בְּכָל דְּקְדוּקָיו וּפְרָטָיו, וְסִימְנָד – הַסִּימָן בִּידֶךָ לְזִכּוֹר זֹאת הוּא לְשׁוֹן הַכְּתוּב²⁰: "תֵּשֵׁב אֲנוֹשׁ עַד

21. עץ חיים שער מ פרק ה ופרק ח. ועוד. וראה תניא, אגרת התשובה פרק י.

22. שבת קיח, ב.

23. שבימיו החלו בני האדם לעבוד עבודה זרה (רש"י שבת שם).

24. ישעיה נז, ב.

19. דעת הרי"ף ורבינו יונה בשם רב האי גאון (ברכות כב, א) שבעל קרי חייב בטבילה לתפילה. ואף שאין הלכה כמותם (שולחן ערוך אורח חיים סימן פח), מוסכם על הכל שהתפילה מקובלת יותר עם הטבילה – ראה לקוטי תורה תבא מג, ב.

20. תהלים צ, ג.

פְּתַר שֵׁם טוֹב

הַעֲתֵק הָאֲנָרַת שְׁפָתַי הַרְבֵּה הַקְדוּשָׁה ר' יִשְׂרָאֵל בְּעַל שֵׁם טוֹב זַלְהָהּ
לְאֲרִיץ הַקְדוּשָׁה

בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה שְׁנַת תַּק"ז עֲשִׂיתִי הַשְּׁבַעַת עֲלִית הַנְּשָׁמָה פִּידוּע לָהּ, וְרֵאִיתִי דְבָרִים
נִפְלְאִים בְּמַרְאֵה מַה שְׁלֹא רֵאִיתִי עַד הֵנָּה מִיּוֹם עֲמָדִי עַל דְּעַתִּי, וְאֲשֶׁר
רֵאִיתִי וְלִמְדַתִּי בְּעַלְתִּי לְשֵׁם בְּלַתִּי אֶפְשָׁרִי לְסַפֵּר וְלִדְבַר אֶפִּילוּ פֶה אֶל פֶּה, אֲדָּ
בְּחִזְרַתִּי לְגֵן עֵדֶן הַתְּחִתּוֹן וְרֵאִיתִי כַּמָּה נִשְׁמוֹת חַיִּים וְהַמְתִּים, הִידוּעִים לִי וְשֵׁאִינָם
יְדוּעִים לִי, בְּלִי שְׁעוֹר וּמִסְפָּר, בְּרִצּוֹא וְשׁוֹב, לְעֵלוֹת מְעוֹלָם לְעוֹלָם דְּרָךְ הָעֵמוּד

נִפְלְאִים בְּמַרְאֵה - בַּמַּחֲזָה, מַה שְׁלֹא רֵאִיתִי
עַד הֵנָּה, מִיּוֹם עֲמָדִי עַל דְּעַתִּי.

פְּתַר שֵׁם טוֹב

וְאֲשֶׁר רֵאִיתִי וְלִמְדַתִּי בְּעַלְתִּי לְשֵׁם -
בְּלַתִּי אֶפְשָׁרִי לְסַפֵּר וְלִדְבַר, אֶפִּילוּ פֶה אֶל
פֶּה בְּשִׂיחָה פְּנִים אֶל פְּנִים, וְכֹל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא
נִיתֵן לַגְּלוּת זֹאת בְּכַתָּב; אֲדָּ נִיתֵן לְסַפֵּר
שֶׁבְּחִזְרַתִּי - בְּדֶרֶךְ חֲזַרְתִּי לְעוֹלָם הַזֶּה,
הַגַּעַתִּי לְגֵן עֵדֶן הַתְּחִתּוֹן, וְרֵאִיתִי שֵׁם כַּמָּה
מִנְשְׁמוֹת בְּנֵי אָדָם חַיִּים וְהַמְתִּים, מֵהֵם הִיוּ
בְּנֵי אָדָם הִידוּעִים לִי וְכֵן הִיוּ כְּאֵלוּ שֵׁאִינָם
יְדוּעִים לִי, בְּלִי שְׁעוֹר וּמִסְפָּר - מִסַּפֵּר עֲצוּם
שֶׁל נִשְׁמוֹת, בְּרִצּוֹא וְשׁוֹב - נִשְׁמוֹת אֵלוּ הִיוּ
נִתּוֹנוֹת בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בְּעֵלִיּוֹת וִירִידוֹת חֲזוֹרוֹת
וְנִשְׁנוֹת¹, מֵתוֹךְ כּוֹוֹנָה וְתִשׁוּקָה לְעֵלוֹת
מְעוֹלָם תְּחִתּוֹן לְעוֹלָם עֲלִיּוֹן יוֹתֵר מִמֶּנּוּ,
דְּרָךְ הָעֵמוּד הִידוּעִי לְיִרְדָּעִי חָן]=חֲכֵמָה

הַעֲתֵק חֶלֶק מִהָאֲנָרַת שְׁפָתַי הַרְבֵּה
הַקְדוּשָׁה ר' יִשְׂרָאֵל בְּעַל שֵׁם טוֹב זַלְהָהּ
לְאֲרִיץ הַקְדוּשָׁה - לְגִיסוֹ רַבִּי גֵרְשׁוֹן
מִקִּיטוֹב

בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה שְׁנַת תַּק"ז עֲשִׂיתִי הַשְּׁבַעַת
עֲלִית הַנְּשָׁמָה - הַעֲלִיתִי אֶת נִשְׁמַתִּי
לְעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, עַל יְדֵי "הַשְּׁבַעַת"
שְׁמוֹת קְדוּשִׁים², פִּידוּע לָהּ, וְרֵאִיתִי דְבָרִים

1. ראה גם להלן סימן קסה.

וְלֵהֲעִיר מִשְׁעֵרֵי תְּשׁוּבָה (לְאֲדָמוֹר הָאֲמֻצִּיעִי) חֶלֶק
א מו, ד: "הַבְּעֻשׁ כְּשֶׁהִיָּה לּוֹ עֲלִיִּית הַנִּשְׁמָה כו",
הִיָּה מוֹפְשֵׁט מְכַל הַגִּשְׁמַת חַיִּי חוֹמְרִיּוֹת גּוֹפּוֹ כְּמוֹ
הַמַּתְעַלֵּף מִמֶּשׁ... אֲשֶׁר לֹא יוֹרֵגֵשׁ כֹּל כֹּאֵב וְהַכֹּאֵה...
וְזוֹהוּ לְמַעֲלָה מִהַפְּשֵׁטת חוֹמֵר גּוֹפֵם שֶׁבְּנִבְיָאִים
בְּשַׁעַת הַנְּבוּאָה, שְׁאִין שֵׁם כְּלִיּוֹן כֹּלֵל, אֵלֶּא אֲדַרְבָּה
- שְׁלָמִים בְּכֹל חוּשֵׁי גּוֹפֵם, רַק בְּלַתִּי נִרְגָּשִׁים, מִפְּנֵי
שֶׁנִּזְדַּכְּכוּ לְקַבֵּלֵת הָאוֹר הָאֱלֹקִי וּמִמִּילָא נִתְּבַטַּל
חוֹמֵר הַגִּסּוֹת³.

2. כלומר, פקודה על כחות עליונים בשבועה

- באופן מוחלט ובלתי ניתן להפרה - לקיים דבר
מסוים.

3. הדרגה התחתונה בעולם הנשמות, להבדיל
מ"גן עדן העליון". וראה תניא פרק לט.

4. על פי לשון הכתוב - יחזקאל א, יד.

5. ראה זהר חלק א פא, א.

הידוע ליוֹדְעֵי חֵן, בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְגִדּוּלָה אֲשֶׁר יִלְאֶה הַפֶּה לְסַפֵּר וְכַבֵּד אֶזְנֵן הַנְּשָׂמִי מִשְׂמוּעַ, וְגַם רְשָׁעִים רַבִּים חִזְרוּ בְּתִשׁוּבָה וְנִמְחַל לָהֶם עֲוֹנוֹתֵיהֶם, בְּאֲשֶׁר שֶׁהָיָה עֵת רִצּוֹן גָּדוֹל שְׁגַם בְּעֵינֵי יִפְלֵא מְאֹד שְׂכַמָּה וְכַמָּה נִתְקַבְּלוּ בְּתִשׁוּבָה, שְׁגַם אֶתְּהָ יִדְעָתָ אוֹתָם, וְהָיָה בִּינֵיהֶם גַּם כֵּן שִׂמְחָה רַבָּה עַד מְאֹד וְעָלוּ גַם כֵּן בְּעֲלִיּוֹת הַנְּ"ל. וְכִלְמָס כְּאֶחָד בְּקִשּׁוֹ מִמֶּנִּי וְהַפְצִירוּ בִּי עַד בּוֹשׁ בְּאִמְרָם, לְרוּם מַעְלַת כְּבוֹד תּוֹרַתְךָ חֲנֻנְךָ ד' בְּבִינָה יִתְרָה לְהַשִּׁיג וְלִדְעַת מַעֲנִינִים. עֲמָנוּ תַעֲלֶה לְהַיּוֹת לָנוּ לְעֹזֵר וְלִסְעֵד. וּמִחֲמַת הַשִּׂמְחָה הַגְּדוּלָה שֶׁרְאִיתִי בִּינֵיהֶם, אִמְרָתִי לְעֲלוֹת עִמָּהֶם. וְרְאִיתִי בְּמִרְאֵה כִּי הַסְּטֵרָא אַחֲרָא עָלָה לְקַטְרֵג בְּשִׂמְחָה גְּדוּלָה אֲשֶׁר לֹא הָיָה כְּמוֹהוּ, וּפְעַל פְּעֻלּוֹתָיו גְּזֻרוֹת שְׂמֵד עַל כַּמָּה נְפִשׁוֹת שִׁיְהַרְגוּ בְּמִיתוֹת מִשְׁנֹת, וְאַחֲזַנְתִּי פְּלִצוֹת וּמִסְרָתִי מִמֶּשׁ נְפִשִׁי, וּבְקִשְׁתִּי מִמּוֹרֵי וְרַבִּי שְׁלִי שְׁיִלְךָ עִמּוֹ, כִּי סַכְּנָה גְּדוּלָה לִילְךָ וְלַעֲלוֹת לְעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, כִּי

בְּהַתָּאם לְרוּם מַעְלַת כְּבוֹד תּוֹרַתְךָ – חֲנֻנְךָ ד' בְּבִינָה יִתְרָה לְהַשִּׁיג וְלִדְעַת מַעֲנִינִים הַאֲלֵה הַמְתַּגְּלִים בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן יוֹתֵר, וְעַל כֵּן מִבְּקִשִּׁים אֲנִי שֶׁעֲמָנוּ תַעֲלֶה לְהַיּוֹת לָנוּ לְעֹזֵר וְלִסְעֵד בְּקַבְּלַת הַגִּילּוּיִים הָעֲלִיּוֹנִים שֵׁם. וּמִחֲמַת הַשִּׂמְחָה הַגְּדוּלָה שֶׁרְאִיתִי בִּינֵיהֶם – אִמְרָתִי [=הַסְּכַמְתִּי בְּדַעְתִּי] לְעֲלוֹת עִמָּהֶם.

וְרְאִיתִי בְּמִרְאֵה הַהַתְּגַלָּה בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן יוֹתֵר כִּי הַסְּטֵרָא אַחֲרָא – הַצַּד הַאֲחֵר, כַּח הַטּוֹמָאָה, עָלָה בְּאוֹתָהּ שְׂעָה, בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה, לְקַטְרֵג וּלְגַרוּם לְגִיּוֹרֹת רַעוּת עַל בְּנֵי הָאָדָם, וְהָיָה אִף הוּא שְׂרוּי בְּשִׂמְחָה גְּדוּלָה בְּאוֹפֵן מִיּוֹחַד וְנִדְרִי אֲשֶׁר לֹא הָיָה כְּמוֹהוּ, וּפְעַל פְּעֻלּוֹתָיו – וְנִגְזְרוּ גְּזֻרוֹת שְׂמֵד [=הַשְּׂמֵדָה וְכִלְיוֹן] עַל כַּמָּה נְפִשׁוֹת, שִׁיְהַרְגוּ בְּמִיתוֹת מִשְׁנֹת, וְאַחֲזַנְתִּי פְּלִצוֹת⁷ – נִבְהַלְתִּי וְנִחַרְדַּתִּי מִכֵּךְ, וּמִסְרָתִי מִמֶּשׁ נְפִשִׁי לְמַנוּעַ בְּכָל כַּחֵי אֶת רוּעַ הַגִּיּוֹרָה.

וּבְקִשְׁתִּי מִמּוֹרֵי וְרַבִּי שְׁלִי אַחֲרָיָה הַשִּׁילּוּנִי⁸ שְׁיִלְךָ עִמּוֹ, כִּי סַכְּנָה גְּדוּלָה לִילְךָ

נִסְתָּרָה, חֲכַמַת הַקְּבֵלָה], וּבְאוֹתָהּ שְׂעָה הָיָה הַנִּשְׂמוֹת שְׂרוּיֹת בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְגִדּוּלָה, אֲשֶׁר יִלְאֶה הַפֶּה לְסַפֵּר – תִּיאוֹר הַדְּבָר הוּא מֵעֵבֶר לְמַגְבְּלוֹת כַּח הַדִּיּוּבֵר שְׂבֵפָה, וְכַבֵּד אֶזְנֵן הַנְּשָׂמִי מִשְׂמוּעַ – וְקִלְיִטְתּוֹ הִיא מֵעֵבֶר לְגַבְּלוֹת יְכוּלַת הַשְּׂמִיעָה שְׂבֵאוּזֵן.

וְגַם רְשָׁעִים רַבִּים שֶׁנִּשְׂמַתָּם הִיתָה שֵׁם בְּאוֹתָהּ שְׂעָה, בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה, חִזְרוּ אֶזְנֵן בְּתִשׁוּבָה, וְנִמְחַל לָהֶם עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם, בְּאֲשֶׁר [=כִּי] שֶׁהָיָה אֶזְנֵן רִצּוֹן גְּדוֹל, עַד שְׁגַם בְּעֵינֵי יִפְלֵא מְאֹד אִיךְ יִתְכַן שְׂכַמָּה וְכַמָּה רְשָׁעִים נִתְקַבְּלוּ בְּתִשׁוּבָה – תְּשׁוּבַתֶּם הַתְּקַבְּלָה לְרִצּוֹן לְמִירוֹת גּוֹדֵל רְשָׁעוֹתֶם, שְׁגַם אֶתְּהָ יִדְעָתָ אוֹתָם – רְשָׁעִים אֵלּוּ מוֹכְרִים גַּם לָךְ, וְהָיָה בִּינֵיהֶם – שִׂרְתָה אֶזְנֵן בֵּין הַרְשָׁעִים גַּם כֵּן שִׂמְחָה רַבָּה עַד מְאֹד, וְעָלוּ גַם כֵּן הֵם בְּעֲלִיּוֹת הַנְּ"ל.

וְכִלְמָס כְּאֶחָד – כָּל הַנִּשְׂמוֹת שֶׁהָיוּ אֶזְנֵן ב"גֵן עֲדָן הַתְּחַתּוֹן, בְּדִרְכָם לְעֲלוֹת מַעְלָה יוֹתֵר, בְּקִשּׁוֹ מִמֶּנִּי וְהַפְצִירוּ בִּי עַד בּוֹשׁ⁶ בְּאִמְרָם:

7. שהיה לו בושׁת מלחלוק תמיד על דבריהם".

8. על פי לשון הכתוב – איוב כא, ו.

9. ראה להלן סימן קמג.

6. על פי לשון הכתוב – מלכים-ב, יז (וראה בפירוש הרלב"ג שם: "הרבו כל כך דברים עד

מיום היותי על עמדי לא עליתי בעליות גדולות כמותו.

ועליתי מדרגה אחר מדרגה, עד שנכנסתי להיכל משיח ששם לומד משיח תורה עם כל התנאים והצדיקים וגם עם שבועה רועים, ושם ראיתי שמחה גדולה עד מאד, ואיני יודע לשמחה זו מה הוא עושה, והייתי סוכר שהשמחה הזו חס ושלום על פטירתו מהעולם הזה, והודיעו לי אחר כך שאיני נפטר עדן כי הנאה להם למעלה בשאני מיוחד יחודים למטה על ידי תורתם הקדושה, אבל מהות השמחה איני יודע עד היום הזה.

ושאלתי את פי משיח, אימת אתי מר, והשיב לי, בזאת תדע, בעת שיתפרסם למוךך ויתגלה בעולם ויפוצו מעינותיך חוצה מה שלמדתי אותך

תורתם הקדושה של תנאים וצדיקים אלו. אבל מהות השמחה שהיתה שם אז – איני יודע עד היום הזה.

ושאלתי את פי משיח: אימת אתי מר – מתי בא האדון, כלומר מתי יבוא לגאול את עם ישראל. והשיב לי: בזאת תדע שהגיע זמני לגאול את ישראל, בעת שיתפרסם למוךך – מה שהנך מלמד ומורה לרבים ויתגלה בעולם, ו"יפוצו מעינותיך חוצה"¹² – הדברים יתפשטו ויפוצו למרחקים¹³,

מביניהן מאירה ומשפיעה אל התחתונה, והוא מהכוונות העיקריות בעבודת ה' על פי הקבלה.

12. לשון הכתוב – משלי ה, טז.

13. ראה דגל מחנה אפרים, פרשת בשלח: "דאיתא באגרת הקודש של אבי אדוני זקני [רבינו הבעש"ט] זללה"ה... ששאל למשיח אימתי אתי מר, והשיב כשיתגלה תורתך ויפוצו מעינותיך חוצה, עיין שם. וזה יש לומר שמרומז בפסוק "ובני ישראל יוצאים – מן הגלות – בריש גלי" (בשלח יד, ח ובתרגום), ברי"ש ראשי תיבות רבי ישראל בעל שם, גלי, היינו כשיתגלה תורתו ויפוצו מעינותיו, אז יפקון מן גלותא" [=אז יצאו מהגלות].

ראה כתר שם טוב השלם, הוספות סימן שמה – מדברי אדמו"ר מוהרי"צ [בתרגום ללשון הקודש]: "מורנו הבעש"ט נודע במדת אהבת ישראל

ולעלות לעולמות העליונים, כי מיום היותי על עמדי – מאז היותי בעולם לא עליתי בעליות גדולות כמותו – כמו עליה זו.

ועליתי מדרגה אחר מדרגה, עד שנכנסתי להיכל משיח – ששם לומד משיח תורה עם כל התנאים והצדיקים, וגם עם שבועה רועים – שבעה צדיקים גדולי עולם שנקראו "רועים"⁹, ושם ראיתי שמחה גדולה עד מאד, ואיני יודע לשמחה זו מה הוא עושה¹⁰ – מהו טעם השמחה המיוחדת, והייתי סוכר שהשמחה הזו היא חס ושלום על שהגיע כעת זמן פטירתי מהעולם הזה ואני עתיד להשאר עמהם שם; והודיעו לי אחר כך שאיני נפטר עדן מן העולם, כי יש הנאה להם למעלה בשאני מיוחד יחודים למטה – בהיותי בעולם הזה אני פועל פעולות רוחניות בעולמות העליונים¹¹, על ידי לימוד

9. ראה מיכה ה, ד. סוכה נב, ב.

10. על פי לשון הכתוב – קהלת ב, ב.

11. "חוד", במשמעות זו, פירושו חיבור והתאחדות של שתי בחינות עליונות, כך שהעליונה

והשגת, ויוכלו גם המה לעשות יחודים ועליות כמוך, ואז יכלו כל הקלפות ויהיה עת רצון וישועה.

ותמהתי על זה, והיה לי צער גדול באריכות הזמן כל כך מתי זה אפשר להיות. אך ממה שלמדתי בהיותי שם שלשה דברים סגולות ושלשה שמות הקדושים, והם בנקל ללמד ולפרש, ונתקרה דעתי, וחשבתני אפשר שעל ידי זה

ידי עבודתם בעולם הזה ועליות לעולמות העליונים להשיג מדרגות אלקיות כמוך, ואז יכלו ויתבטלו כל הקלפות המסתירות את אור הקדושה, ויהיה עת רצון וישועה.

ותמהתי על זה, שאם כך הגאולה רחוקה מאוד מלהגיע, והיה לי צער גדול¹⁵ באריכות [=על אריכות] הזמן כל כך, מתי זה אפשר להיות - אימתי יוכל התנאי האמור להתקיים! אך למעשה, ממה שלמדתי בהיותי שם - יש שלשה דברים שהם סגולות, ושלשה שמות הקדושים, והם דברים שאפשר בנקל ללמד ולפרש, ועל כן לבסוף נתקרה דעתי - נרגע צערי,

מה שלמדתי אותך כעת - בעלייתך זו - ומה שהשגת, ויוכלו גם המה - תלמידיך ומקבלי השפעתך לעשות יחודים על

שלו... בעיניו המאירות הוא מביט על חשכת הגלות ורואה כיצד יהודים מקיימים תורה ומצוות במסירות נפש גדולה ומתוך יסורים... ומתוך כך מתעוררת בלבו השאלה מדוע לא בא משיח, גואל צדק... ובזמן זה מתרחשת עליית נשמתו להיכל המשיח, ושאלתו אימתי קאתי מר... דיבורו של הבעש"ט עם משיח הוא בהמשך לדברי הגמרא בסנהדרין [צח, א] אודות מענה המשיח [לשאלת ר' יהושע בן לוי "לאימת אתי מר"] "היום אם בקולו של הקב"ה תשמעו", ועל כך מקשה הבעש"ט - הלא כבר נתקיים ב"ה" בקולו תשמעו".

ועל כך משיב המשיח לבעש"ט, לכשיפוצו מעיינותיך חוצה ברחבות פלגי מים [המשך לשון הכתוב במשלי שם], יפוצו מעיינותיך חוצה - סוף שתקנה תלמידים ותורה הוראות ברבים ויצא לך שם (רש"י)... "חוצה" פירושו בחוץ, כלומר לא במקום המוכשר לכך... ואף על פי כן יהיה ניכר כי אלו הם "מעיינותיך".

מענה המשיח לשאלת הבעש"ט מוכן כי תורת רבינו הבעש"ט נ"ע, והתגלות השכל האלקי שהבעש"ט ותלמידיו ותלמידי תלמידיו, אבותינו רבותינו הקדושים נ"ע ז"ע, מסרו לנו - יש לה שייכות לביאת המשיח".

וראה בפרטיות ובארוכה בביאור מענה המשיח - במקורות הרבים שצינו שם בשולי הגליון. ועיין עוד בקונטרס ענינה של תורת החסידות - בביאור הטעם שהפצת מעיינות החסידות חוצה היא היא הכלי וההכנה לגילוי האלקי לעתיד לבא.

14. באגרת אדמו"ר ז"ע (נדפסה בספר מנחם משיב נפשי ע' 1064): "במענה על מכתבו... במה שכתוב באגרת הקודש הידוע של מורנו

הבעש"ט, אשר שאל את פי משיח אימתי קאתי מר והשיב בואת תדע בעת שיתפרסם לימודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעיינותיך חוצה וכו', ושואל אם יוצאים בזה בלימוד גרידא, ואפשר שצריך להגיע למדרגת היחודים העליונים ועליית נשמה וכו'. והנה ענין זה, עשיית יחודים ועליית נשמה, כתוב אודותם בהמשך הדברים בפירושו, שמה מוכח שלא זה הענין דיפוצו מעיינותיך חוצה", עיין שם ביאור הדברים, וראה דגל מחנה אפרים שבערה הקודמת, שכן עולה להדיא מדבריו.

15. ראה תורת שלום ע' 113 [בתרגום ללשון הקודש]: "כשנאמר לבעש"ט ז"ל... לכשיפוצו מעיינותיך חוצה, הזיל דמעות על כך. העולם אומר שבכה על ה"חוצה". אמנם באגרת לא משמע כך, אלא שבכה מתי יהיה הדבר, אבל העולם אומר שבכה על ה"חוצה". הרי משמע שחסידות ניתנה כדי שהכל - אפילו אלו שאינם מזוככים, שהרי זהו הפירוש "חוצה" - יוכלו להשיג ולהבין אלקות".

יִוְכְלוּ גַם אַנְשֵׁי גִילִי לְבֹא לְמִדְרָגָה וּבְחִינָה כְּמוֹתֵי, דְּהֵינּוּ בְּהִיוֹתָם יְכוּלִים לְעֲלִיּוֹת נְשָׁמוֹת וְלִמְדוֹ וַיִּשְׁגּוּ כְּמוֹ אֲנִי. וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוֹת כָּל יְמֵי חַיֵּי לְגִלּוֹת זֹאת. וּבְקִשְׁתִּי עֲבוּרָךְ לְלַמֵּד אוֹתְךָ וְלֹא הוֹרְשִׁיתִי כָּלֵל, וּמִשְׁבַּע וְעוֹמֵד אֲנִי עַל זֶה.

אֵךְ זֹאת אֲנִי מוֹדִיעֶךָ וְהֵשֵׁם יִהְיֶה בְּעִזְרְךָ לְנֹכַח ה' דְּרַכְּךָ וְאֵל יִלְיוּז, בְּעֵת תִּפְלְתֶךָ וְלִמְוֹדְךָ וְכָל דְּבוּר וְדְבוּר וּמוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ תִּכְוֶן לְיַחַד שֵׁם, כִּי בְּכָל אוֹת וְאוֹת יֵשׁ עוֹלָמוֹת וּנְשָׁמוֹת וְאֵלֵהוֹת, וְעוֹלָיִם וְעוֹלָיִם וּמִתְקַשְּׂרִים וּמִתְיַחֲדִים זֶה עִם זֶה, וְאַחַר כֵּן

”שם” משמותיו של הקב”ה, שיתאחד עם הדיבור הגשמי ויאיר דרכו למטה, כִּי כָּלֵל אוֹת וְאוֹת יֵשׁ שֶׁלש בחינות זו למעלה מזו, הנקראות עוֹלָמוֹת וּנְשָׁמוֹת וְאֵלֵהוֹת, שהן שלש דרגות כלליות של אור אלקי¹⁸: “עולמות” היא הבריאה עצמה, עם הכח האלקי המוגבל המתלבש בכל נברא לפי ערכו ומחיה אותו; “נשמות” הן הניצוצות האלקיים הנעלים המסתתרים בבריאה, שאינם לפי ערך הנבראים¹⁹, ו”אלקות” היא הבחינה הנעלית מכדי להופיע בבריאה כלל, וְשֶׁלֶשֶׁתָּן עוֹלָיִם כְּלוֹמֵר, יוֹצֵאִים מִגִּדְרָם וְהַגְבַּלְתָּם וּמִתְיַחֲדִים זֶה עִם זֶה וְכך נוצרת ה”אות” השלימה,

18. ראה מאמר שני המאורות קיד, א: “אנך... הנזכר בספרים הקדושים היינו אורות ניצוצין כלים, ובקבלת הבעש”ט נקרא בשם עולמות נשמות אלקות כידוע”.

ליתר פירוט בנוגע לבחינות אלו – ראה בעש”ט על התורה, עמוד התפילה הערה יג. אור התורה נח חלק ג תריד, א. ספר המאמרים באתי לגני חלק ב ע’ תנר ואילך.

19. ראה מאמר שני המאורות שם: “על דרך משל ש(ה)דבר חכמה עמוקה ונפלאה מאוד, אי אפשר שיבוא ממנה שום גילוי אפילו לחכם מופלא, שיוכל לעמוד על הדבר חכמה מתוך הכתב, כי אם מעוטר ומלוכבש בכמה העלמות, עד שמי שאינו חכם מופלג לא ירגיש אותו למציאות עין שכלי כלל. וכן הוא ענין הניצוצות עליונים מאוד, אינם נמצאים אלא במדרגות תחתונות דוקא”.

בראותי שמדובר בדבר אפשרי, והטעם לכך הוא כיון שחֲשַׁבְתִּי שֶׁאֶפְשֶׁר שְׁעַל יְדֵי זֶה – על ידי סגולות ושמות אלו יִוְכְלוּ גַם שאר אַנְשֵׁי גִילִי – אלו שמעמדם הרוחני קרוב לשלי לְבֹא לְמִדְרָגָה וּבְחִינָה כְּמוֹתֵי, דְּהֵינּוּ בְּהִיוֹתָם יְכוּלִים עַל יְדֵי לִימּוּד סְגוּלוֹת וּשְׁמוֹת אֵלּוּ לְעֲשׂוֹת עֲלִיּוֹת נְשָׁמוֹת – לעליית נשמותיהם לעולמות עליונים – כמו שעשיתי אני, וְאֵזֵי וְלִמְדוֹ שֵׁם וַיִּשְׁגּוּ את הדברים האמורים כְּמוֹ אֲנִי.

וְאוֹלָם, בְּפוּעַל לֹא נִתְּנָה לִי רְשׁוֹת כָּל יְמֵי חַיֵּי לְגִלּוֹת זֹאת – את שלשת דברי הסגולה ואת שלשת השמות הקדושים שיש ללמוד ולהשיג. וּבְקִשְׁתִּי עֲבוּרָךְ שֶׁתִּתֶּן לִי רְשׁוֹת לְלַמֵּד אוֹתְךָ, וְלֹא הוֹרְשִׁיתִי כָּלֵל. וּמִשְׁבַּע וְעוֹמֵד אֲנִי עַל זֶה שֶׁלֹּא אֶגְלֶה לְאַף אֶחָד אֵת אֲשֶׁר לִמַּדְתִּי וְהִשְׁגִּיתִי שֵׁם.

אֵךְ זֹאת אֲנִי מוֹדִיעֶךָ, וְהֵשֵׁם יִהְיֶה בְּעִזְרְךָ, לְנֹכַח ה' דְּרַכְּךָ¹⁶ – עֵינֵי ה' בּוֹחֲנוֹת אֵת מַעֲשִׁיךָ, וְלִכְוֶן, וְאֵל יִלְיוּז¹⁷ – הִישְׁמַר שֶׁהַדְּבָרִים דְּלֹהֲלֵן לֹא יִמוּשׁוּ מִזְכְּרוֹנְךָ:

בְּעֵת תִּפְלְתֶךָ וְלִמְוֹדְךָ וְכָל דְּבוּר וְדְבוּר וּמוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ – תִּכְוֶן בְּאִמְרָה זֹאת לְיַחַד שֵׁם לְפַעוֹל “יַחַד” שֶׁל בְּחִינָה אֶלְקִית מְסוּיֵמֶת,

16. על פי לשון הכתוב – משלי ה, כא.

17. לשון הכתוב – משלי ד, כא.

מתקשרים ומתיחדים האותיות ונעשה תבה ומתיחדים יחוד אַמְתִּי בִּאֱלֹהִים, ותכלול נשמתך עמָהֶם בְּכָל בְּחִינָה וּבְחִינָה מִהַנִּלְוִי, ומתיחדים כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּאֶחָד וְעוֹלָיִם, ונעשה שְׂמֵחָה וְתַעֲנוּג גָּדוֹל לְאֵין שְׁעוֹר, בְּהִבְיָד בְּשִׂמְחַת חֲתָן וְכֵלָה בְּקַטְנוֹת וְנִשְׁמִיּוֹת, וְכָל שִׁבְן בְּמַעֲלָה הָעֲלִיּוֹנָה בְּזֹאת. וּבְיָדָי ה' יִהְיֶה בְּעֶזְרְךָ וּבְכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה תִצְלִיחַ וְתִשְׁכִּיל, תֵּן לְחֶכֶם וְיִחְכַּם עוֹד.

וְנִשְׁמִיּוֹת - במדרגה נמוכה וגשמית, והשמחה היא מחיבור והתאחדות דרגות שונות, שכן המשמעות הפנימית של יחוד החתן והכלה היא השפעה מבחינה עליונה (חתן) לבחינה תחתונה ממנה (כלה), וְכָל שִׁבְן שֵׁשׁ שִׂמְחָה וְתַעֲנוּג כִּאֲשֶׁר נַעֲשֶׂה יַחֲדוֹ כַּעֲיֵן זֶה בְּמַעֲלָה הָעֲלִיּוֹנָה בְּזֹאת - במדרגה עליונה כמו זו המדוברת כאן, דהיינו היחוד הרוחני שבין העולמות לאלקות.

וּבְיָדָי ה' יִהְיֶה בְּעֶזְרְךָ לְקִיִּים אֵת כָּל הָאֲמוֹר, וּבְכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה תִצְלִיחַ וְתִשְׁכִּיל. תֵּן לְחֶכֶם וְיִחְכַּם עוֹד²⁰.

20. לשון הכתוב - משלי ט, ט. כלומר, "אמור לו [לחכם] דברי חכמה ויתחכם מדעתו עוד יותר" (מצודת דוד על הפסוק).

ואחר כך מתקשרים ומתיחדים האותיות אחת עם חברתה, ונעשה - ונוצרת תבה שלימה, ומתיחדים כל האותיות יחוד אַמְתִּי בִּאֱלֹהִים - באור האלקי המאיר בתיבה זו; ול"יחוד" זה עליך לכוון בכל דיבור של תורה ותפילה.

ותכלול נשמתך עמָהֶם - תחבר ו"תכלול" גם את נשמתך ב"יחוד" זה, שתהיה מאוחדת וכלולה בְּכָל בְּחִינָה וּבְחִינָה מִהַנִּלְוִי - משלש הבחינות הנ"ל.

ומתיחדים על ידי היחוד האמור כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּאֶחָד, וְעוֹלָיִם לְהַתְחַבֵּר עִם הָאוֹר הָאֱלֹקִי, וְעַל יְדֵי כֵךְ נַעֲשֶׂה שִׂמְחָה וְתַעֲנוּג גָּדוֹל לְאֵין שְׁעוֹר. וְדוּגְמָא לְדַבֵּר - בְּהִבְיָד בְּשִׂמְחַת יַחֲדוֹ חֲתָן וְכֵלָה בְּקַטְנוֹת

ב

פְּנֵת הַמְּקוֹה מֵהַבְּעַל שֵׁם טוֹב זֶלֶה"ה

מִקְרָם יִבְנֶן סוֹד הַנּוֹכַח בְּנִמְרָא שֵׁשׁ מַעְלוֹת בְּמִקְוֵאוֹת, וְעַל פִּי סוֹד פְּנֵה: יֵה"ו חֶסֶד,

כפי שהן מרומזות באופן דלהלן, בששת אופני הצירוף של אותיות י"ה-ו³ (שבשם

ב

פְּנֵת הַמְּקוֹה מֵהַבְּעַל שֵׁם טוֹב זֶלֶה"ה

3. זהר חלק ג יז, א. תקוני זהר בהקדמה - טו, א"ב.

ובפרי עץ חיים שער הלולב פרק ג (המצוין בנוסח המקור כאן) מבואר הדבר כך:

"הג' מוחין... שהם חכמה בינה דעת, הם ג' אותיות י"ה"ו [כפי שהן במדרגת המוחין, שורש המדות], "חכמה [נקודת הרעיון], ה' בינה [הרחבת הרעיון], ו' דעת [המשכת הרעיון מטה אל המדות] כנודע. וכל קצה מן הו' קצוות [כל אחד מששת הכיוונים, מעלה ומטה וארבע רוחות, שהם שש המדות - ראה להלן סימן נא, א] כלול מג' מוחין אלו, ולכן בכל קצה וקצה יש בו שם אחד של י"ה"ו, רק שאינן דומין זה לזה, והענין הוא סוד ו' צרופים שיש ביה"ו... שאף על פי שכל אחד מהו' קצוות כנ"ל הוא כלול מכל הג' מוחין, שהם ג' אותיות י"ה"ו, עם כל זה אינן שוין.

כי החסד מקבל מוחין אלו באופן אחר, כי כיון שהוא חסד [השפעה בריבוי], קו ימין, לכן אות י' [בחינת חכמה - ראשית הברקת האור בעודו מופשט ובלתי מוגדר - השייכת אף היא לקו הימין, הארה בלתי מצומצמת] גובר בראש כולם, והוא צירוף י"ה"ו.

ובצפון [מדת הגבורה, צמצום ומניעת השפע], גובר אות ה' [בחינת בינה - ירידה וצמצום], כי זה קו שמאל [שענינו צמצום], והיא הו"י.

ובמזרח [מדת התפארת, מיווג החסד והגבורה], קו אמצעי [שילוב הימין והשמאל] שהוא ו', גובר אות ו' [בחינת הדעת - סיום והשלמת אור המוחין, החכמה והבינה גם יחד], והוא וי"ה.

אך בנצח [תקיפות והתגברות על מניעות ומכשולים]... והוא גם כן קו ימין [כי ענינה הוא התגלות עצמית רבה כדי לגבור על ההפרעות החיצוניות], גובר גם כן אות י' כמו בחסד, ולכן

מִקְרָם - תחילה יִבְנֶן הטובל את הסוד הטמון בביטוי הַנּוֹכַח בְּנִמְרָא² "שש מעלות בְּמִקְוֵאוֹת" - רמז לשש המדות העליונות, וְיֵשׁ לכוֹן לשש המדות עַל פִּי סוֹד פְּנֵה -

1. בלקוטים יקרים כאן מקדים "אמר הבעש"ט זוכה לכל המדרגות שלו הכל הוא בעבור שהתמיד בטהרת המקוה תמיד, ובאמת זהו ענין גדול מאוד כי המקוה מטהר את הגוף והנפש, אבל צריך לעשות הכל בכוונה, לא ח"ו מצות אנשים מלומדה, ואזי ח"ו אינו נחשב לכלום; רק צריך להתיישב את עצמו ולכוון דעתו מקודם. ואעתיק לך כוונת המקוה מהבעש"ט ז"ל, מה שהעתיק מסידור הותיק מוה"ר משה נ"י, וזה לשונו שם" [וממשיך ככפנים].

לכמה וכמה ענינים בסימן זה - יש להעיר מהמבואר בסוד הטבילה אשר בפרי עץ חיים שער השבת פרק ג, עיין שם.

ויש לציין שמצינו אופנים נוספים בכוונת המקוה בשם הבעש"ט - ראה ספר פרי הארץ סוף פרשת לך לך (הובא בסידור עם דא"ח שטו, א). קדושת לוי, סוף מסכת אבות. "ספר קטן" להבעש"ט בתחילתו. וראה גם בסידור ר"ש מרסקוב, סוף סדר הטבת חלום - בשם רבינו.

2. מקוואות פרק א, א. כוונת לשון חז"ל לפי פשוטה היא לששה סוגי מקוואות מים, שלכל אחד מהם יש מעלה על פני קודמו ביני טומאה וטהרה, כמבואר שם בהמשך המשנה. ורבינו מפרש כאן כי על פי הסוד לשון זו רומזת לשש בחינות עליונות הקיימות במקוה.

מקורות ושינויי נוסחאות
 כוונת המקוה.
 בלקוטים יקרים, יושר דברי אמת סימן מב.

יו"ה נצח, הו"י גבורה, הי"ו הוד, וי"ה תפארת, וה"י יסוד. והמים שבמקנה הם ט' וידין דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן גימטריא מים, וכלם נמשכין משם ע"ב, שהוא הראשון שהוא חסד גימטריא ע"ב, והוא בחינת מים, לכן הם מ' סאה נגד ד' ידין דע"ב. גם מקנה גימטריא קנ"א, כמנין אהי"ה במלוי התי"ן, שהוא בסוד הבניה, שהוא

ע"ב⁶). יו"ד הי"ו וא"ו הי"י (בגימטריא ס"ג), יו"ד הי"א וא"ו הי"א (בגימטריא מ"ה), יו"ד הי"ה ו"ו הי"ה (בגימטריא ב"ן) - מופיעה תשע פעמים האות י', והם המים שבמקנה, כי תשע פעמים י' (90) בגימטריא "מים".

זבלם - כל אופני ההארה הנזכרים של שם הו"י נמשכין משם ע"ב, שהוא הראשון, שהוא חסד, המדה הראשונה, ראשית ההארה לעולמות - גימטריא ע"ב, והוא בחינת מים - מים (שטבעם לרדת ממקום גבוה למקום נמוך⁸) מורים על מדת החסד⁹ (שענינה השפעה מלמעלה למטה¹⁰), לכן מי המקנה הם מ' סאה¹¹ - נגד [=כנגד] ד' ידין דע"ב - במילוי של שם ע"ב מופיעה האות י' ארבע פעמים, בגימטריא 40.

גם, "מקנה" גימטריא קנ"א, כמנין הגימטריא של אותיות שם אהי"ה¹² הנכתב

הו"י⁴): הצירוף יה"ו - הוא מדת החסד, יו"ה - נצח, הו"י - גבורה, הי"ו - הוד, וי"ה - תפארת, וה"י - יסוד.

זכן יש לכוון על כך שהמים שבמקנה הם ט' ידין דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, כלומר, בארבעת אופני הכתיבה של שם הו"י במילוי אותיותיו⁵ - יו"ד הי"ו וי"ו הי"י (בגימטריא

צירופו יו"ה. אבל הוא משונה מן חסד, כי החסד ה' קודם לו', סדרו האמתי, גבורה קודם לתפארת, שהוא ה' על ו'; אך נצח, אות ו' על ה', כי תפארת גובר על הגבורה, לפי שנצח יונק מן התפארת והמדה הקודמת לו], וגובר בו בחינת תפארת.

וכן ההוד [מלשון "הודאה", התבטלות והכנעה] קו שמאל [צמצום עצמי], וגובר ומתחיל בה [קו השמאל - ה'], שהוא הי"ו; אך להיותן שאין דין גמור [כי ה"הוד" הוא שלב בתוך ההשפעה והגילוי גופא] אינו גובר שלא כסדרן [כלומר קו השמאל - ה' - אינו גובר כאן באופן הדוחה את קו הימין - י' - לבסוף ממש, באופן המבטל גם את קדימת החסד לתפארת], לכן י' שהוא חסד הוא על [=לפני] ו'...

אחר כך מערב שהוא יסוד [ההתקשרות בין המשפיע למקבל], כיון שהוא בקו אמצעי, גובר בו אות ו', אבל להיותה יותר דין מן תפארת [ב"קו האמצעי" גופא, היסוד] - ההתקשרות אל המקבל - היא בחינה מצומצמת יותר מה"תפארת", ולכן יש בה נטיה לקו השמאל], לכן ה' גוברת על י' [וה"י].

4. שם הו"י⁴ - שורש ההווה של כל הבריאה - הוא מדרגת עשר הספירות העליונות בכללותן (הארה אלקית המוגדרת בעשר בחינות, "מוחין" ו"מדות", שבהן מהווה הקב"ה את העולמות ומנהיג אותם). והצירופים השונים הכלולים בשם הו"י - רומזים על פרטים ומדרגות שונות בספירות. 5. שהם ארבעה "שמות" ומדרגות - ראה בפרטיות בעץ חיים שער יח סוף פרק א ואילך.

6. ראה אודות שם זה - להלן הערה 50.

7. תקוני זהר תקון כא נה, ב. שם ח, ב. י, ב. זהר חלק ב קעה, ב. ועוד.

8. תענית ז, א.

9. זהר חלק ג מא, א. שם רנה, א.

10. ראה תניא, אגרת הקודש סימן ח.

11. עירובין ד, ב.

12. שם "אהיה" המוזכר בתורה (שמות ג, יד). וראה מגיד מישירים להב"י סוף פרשת בראשית (מהדורא קמא). שערי אורה להר"י גיקטליא שער א בתחילתו ושער י. פרדס רמונים שער כ פרקים א-ב ובעסיס רמונים שם.